

Put u Jordan i obilazak rimskog grada Jerash-a Uskršnji ponedjeljak, 5. travnja 2010.

Od Jeruzalema naglo se spuštamo prema dolini rijeke Jordan. Osjeća se lagani pritisak u ušima. Nije niti čudno kada znamo da smo se spustili ispod razine mora. Razina Mrtvog mora je u depresiji od – 420 m ispod razine Mediteranskog mora. Lagano se mijenja i pejzaž. Ovdje počinje Judejska pustinja. Okolni brežuljci su još zelenkasti a uskoro će sve biti spržena zemlja. Povremeno vidim beduinske šatore i ljude sa stadima koza.

Iz Izraela u Jordan prelazimo preko graničnog prijelaza na mostu Allenby, odnosno mostu kralja Hussaina. Izlazimo iz autobusa, a radnici nemarno vade naše kovčege bacajući ih na velika kolica pokrivena pijeskom. Potom ih prevoze na drugu stranu terminala radi unosa u jordanski autobus. Kovčezi im ispadaju, a oni ne mare. Nemarno ih ponovno bacaju na hrpu. Zanima me kakvo je stanje naše keramičke zdjelice.

Napokon u jordanskom autobusu. Jordan je Hašemitska kraljevina. Ustavna je monarhija s parlamentom. Krećemo prema Ammanu. Mijenja se krajolik. Uz rijeku se navodnjava pa je sve zeleno s brojnim plantazama palmi s posebnom vrstom ukusnih malih banana. Uzgajaju masline, limun, naranče, rajčice, luk, cvjetaču i dr. Valuta je jordanski dinar a mijenja se u omjeru 1JD = 1 Euro (1JD = 8 kuna). Amman ima dva milijuna

stanovnika, bez javnog je prijevoza izuzev jeftinih žutih taksija.

Produžavamo do obližnjeg grada Jerasha (Đeraš, Đaraš). Vozimo se pokraj jednog od brojnih palestinskih izbjegličkih kampova. Natiskane prizemnice i katnice bez osobitog plana gradnje, ili se on ne uočava. Tako su smještene stotine tisuća Palestinaca za vrijeme rata s Izraelom 1968. godine. Palestinci zadržavaju svoj izbjeglički status zbog mogućeg povratka u buduću Palestinu, premda su u većini već državljanji Jordana i rade.

Prije ulaska u taj drevni grad stanka za ručak. Naručujem šišu koja se puši iz nargile. Nargila je velika orijentalna lula. Visine je 70 cm i stoji na podu ispred pušača. Na njenom vrhu u maloj posudici nalazi se mirisni duhan. Miriši po nekom voću, ovaj puta na jabuku. Kroz vodu dim se filtrira i hladi tako da do ustiju pušača dolazi hladan dim s manjom količinom nikotina. Meni nepušaču to odgovara jer me dim ne tjera na kašalj. Čak ga slobodno mogu propustiti kroz nos ili povremeno udahnuti, a da ne zakašljem. Ipak pućkam. Dim ugodno miriši ljudima koji sjede oko mene. Pušenje traje gotovo jedan sat. Povremeno mi prilazi momak koji je zadužen za šišu. Skida posudicu s duhanom uklanjajući oslabljeni žar te dodaje novi. Moram prekinuti s pušenjem jer polazimo. Plaćam pet JD (40 kuna), od čega

četiri za šišu a jedan za čaj i vruću tek pečenu lepinju.

Ulazimo u ostatke rimskog grada iz 1. i 2. st. AD. Prvo prolazimo ispod dobro očuvanog Hadrijanovog slavoluka koji je podignut u čast carevih pobjeda 192. god. Slavoluk je izgrađen dobrih petsto metara od južnih vrata i ulaska u grad. S lijeve strane puta prostire se veliko borilište i trkalište za konjske zaprege u kojima su Rimljani posebno uživali. Prošavši kroz južna ulazna vrata u grad ubrzo se izlazi na ovalni trg, mjesto okupljanja i susreta građana. Omeđen je s 54 visoka uska stupa. Od ovog trga počinje *kardo*, glavna ulica koja prolazi središtem grada u smjeru sjever – jug. S obje strane omeđena je s po 400 korintskih stupova. Na vrhu nekih još uvijek postoji kameni spoj koji je nekada morao davati impresivan izgled ovoj ulici. Popločana je kamenim pločama na kojima se naziru tragovi brojnih kola koja su prolazeći gradom ostavila trag svojih kotača. Osim toga vidljiv je i kanalizacijski sustav kojim se odvodio višak vode s ulica, nakon kiše, ili otpadne vode iz okolnih kuća.

S lijeve strane na uzvisini Jupiterov hram, a uz njega južni, veći teatar. Skrene li se iz glavne ulice jednom manjom u lijevo dolazi se do trgovačkog centra. Manji trg omeđen je stupovima a

na sredini je ostatak velike fontane. Okolo su bile poredane trgovine. Za jednu od njih se pouzdano zna da je bila mesnica. Na postolju nekadašnje kamene klupe, na kojoj se sjeklo, izlagalo i prodavalo meso, uklesane su glave životinja, koje ukazuju na namjenu ovog prostora. Nekako na trećini ulicu *kardo* presijeca *decumanus*, okomita ulica u pravcu istok – zapad. S lijeve strane nalaze se dobro očuvani ostaci katedrale iz 4. st. Do nje je hram nimfi koje iz vrčeva pretaču vodu u veliku fontanu, a odatle se razvodila gradom. Kipovi nimfi su uništeni, a nema više niti vode koja je nekada tako obilno tekla gradom. Uz fontanu u kamenu uklesana su četiri delfina koji su spojeni glavama u jedinstvenu figuru.

Malo dalje nalazi se najljepši hram posvećen zaštitnici grada Artemidi (iliti rimskoj božici Dijani), božici lova, kćeri Zeusovoj (Jupiterovoj). Prije dolaska do sjevernih vrata grada ponovno okomita ulica presijeca *kardo*. Prema dolje, niz tu ulicu dolazilo se do gradskog kupatila, a prema gore do manjeg teatra na brežuljku. Rimljani su, za razliku od Grka, svoja kazališta gradili stepeničasto slobodnom gradnjom, postavljajući velike kamene blokove. Grci su svoja

kazališta ukopavali u postojeće brdo. Ovo manje namijenjeno je pjesništvu, a ne većim kazališnim predstavama. Stoga i nema više od 1.500 mjesta. Očito da je i u to vrijeme bio manji interes za poeziju nego li za kazališnu umjetnost ili pak gladijatorske borbe i one s konjskim zapregama.

Na najvišem položaju u gradu nalazi se treći dio Artemidinog hrama. Po gornjem dijelu grada vraćamo se do velikog teatra posvećenog Dioniziju, bogu užitaka i dobre kapljice. Ovo kazalište mogao je primiti 5.000 gledatelja.

Prije izlaska iz kompleksa staroga grada u susret nam ide skupina učenica osnovne škole. U Jordanu ono traje 12 godina. Do pete godine razredi su miješani, djevojčice i dječaci zajedno. Nakon toga se razdvajaju. Djevojke su odjevene u zelene haljine. Većina na glavama nosi maramu. Vesele su i u skupini vrlo bučne. Strance pozdravljaju s *Hay* i žele nas slikati. Ispituju kako se zovemo i dopuštaju da ih slikamo. One slikaju svojim mobitelima. Nastavnice ih smiruju, ali dopuštaju razgovor i slikanje sa strancima. Inače u Jordanu su škole državne i privatne. One

državne su posve besplatne kao i školski prijevoz. A za one privatne mora se godišnje izdvojiti od dvije do 25 tisuća eura.

Vozimo se prema centru Ammana. Grad je ogroman jer su građevine pretežito niske. Nema onih zapadnjačkih nebodera. Kuće pored kojih prolazimo besramno ističu enormno bogatstvo svojih vlasnika. Vodič nas upozorava da ne snimamo američko veleposlanstvo, pored kojeg prolazimo. A ispred ulaza brojni, dobro naoružani američki vojnici. Na svakom uglu velikog kompleksa zaštićenog visokim betonskim zidom, u borbenim vozilima za teškim mitraljezima, sjede borbeno obučeni vojnici s kevlar kacigama na glavi. Kako li je tek njima vruće, premda su vozila i njihove glave natkrivene nekom improviziranom nadstrešnicom.

Napokon stižemo do hotela Regency Palace u koji smo smješteni. U hotel se ulazi kroz rendgensku kontrolu. Označen je s pet zvjezdica što odgovara kraljevskom smještaju koji smo dobili i obilnoj i ukusnoj hrani koju večeramo. Na kraju ispunjenog dana preumorni smo za bilo kakav večernji provod.